Õiguskantsler

Hugo Robin Õigus
VENDINGVIVENT OÜ
vendingvivent@gmail.com

Teie 28.09.2026 nr

Meie 26.10.2026 nr 14-8/262068/2608962

Tubakatootega seonduvate toodete müügiautomaadist müümise keeld

Lugupeetud Hugo Robin Õigus

Pöördusite uuesti õiguskantsleri poole seoses tubakatoodete ja tubakatootega seonduvate toodete müügiautomaadist müümise keeluga. Palute nüüd hinnata, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas tubakaseaduse (TubS) § 22 lõike 2 punkt 2 osas, milles see keelab müüa müügiautomaadist tubakatootega seonduvaid tooteid juhul, kui automaat asub üksnes täisealistele mõeldud personaliga ruumis ja kontrollib ostja vanust elektrooniliselt.

Sotsiaalministeerium selgitas Teile edastatud vastuses, et müügiautomaatide keelu eesmärk ei ole üksnes takistada alaealistel tubaka- ja nikotiinitooteid osta. Keeluga soovitakse vähendada nende toodete kättesaadavust, vältida täiendavate automaatsete müügikanalite tekkimist ning tagada müügipiirangute lihtne ja ühetaoline järelevalve. Ministeerium märkis ka, et Eesti on Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooniga ühinemisel deklareerinud, et keelab täielikult tubakamüügiautomaatide kasutuselevõtu.

See, et WHO raamkonventsioon ei hõlma kõiki tubakaseaduses nimetatud tubakatootega seonduvaid tooteid, ei tähenda, et nende toodete müügiautomaadist müümise keeld oleks põhiseadusega vastuolus. Ka juhul, kui WHO raamkonventsioon Eestit sellist keeldu kehtestama ei kohusta, võib Riigikogu piirata nende toodete müügiviise, kui piirangul on õiguspärane eesmärk ning see on selle eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas (PS § 11).

Tubakatootega seonduvate toodete müügiautomaadist müümise keeld piirab põhiseaduse §-ga 31 kaitstud ettevõtlusvabadust, mis hõlmab tulu saamise eesmärgil toimuvat tegevust ning ettevõtja õigust otsustada vabalt oma ettevõtluse üksikasjade üle (Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 5. vlj. Tallinn: Juura 2020, § 31 komm 5). Ettevõtlusvabadus ei ole siiski piiramatu, sest põhiseaduse järgi on Riigikogule ettevõtluse tingimuste kujundamisel avar otsustusruum (PS § 31 teine lause).

Riigikohus on leidnud, et ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest (RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02, p 14). Piirangu põhjus peab tulenema avalikust huvist või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest ning olema kaalukas ja õiguspärane. Mida tugevamalt piirang ettevõtlusvabadusse sekkub, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused.

See, et võimalik on kasutada ettevõtjat vähem piiravat lahendust, ei tähenda veel, et kehtiv piirang oleks põhiseadusega vastuolus. Piirang ei ole vajalik siis, kui sama eesmärki on võimalik saavutada mõne teise, ettevõtjat vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama tõhus. Seega ei piisa üksnes sellest, et elektroonilise vanusekontrolliga müügiautomaat vähendaks alaealisele

müümise ohtu. Hinnata tuleb ka seda, kas selline lahendus täidaks sama tõhusalt piirangu muid eesmärke.

Õiguskantsler on ka varem leidnud, et rahva tervise kaitse vajadus võib õigustada tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete kättesaadavuse ning müügi piiramist. Riigikogul on tubaka- ja nikotiinipoliitika kujundamisel avar otsustusruum ning ta võib valida meetmeid, millega vähendada nende toodete pakkumist, kasutamist ja nähtavust ühiskonnas. Rahva tervise kaitseks võib piiranguid rakendada ka ennetavalt, kui võimaliku terviseriski kohta ei ole veel täielikku teadmist või kui abinõu täpset mõju ei ole võimalik ette kindlalt hinnata. Piirang peab siiski olema taotletava eesmärgi suhtes proportsionaalne (vt 02.04.2025 seisukoht tubakaseaduses ette nähtu teavitamiskohustus; 01.03.2019 seisukoht E-sigarette puudutavate piirangute põhiseaduspärasus; 12.07.2018 seisukoht tubakatoodete väljapanekukeelu põhiseaduspärasus).

Tubakatootega seonduvate toodete hulka kuuluvad nii tubakatooteid asendavad või nende tarvitamist jäljendavad tooted kui ka tubakatoodete tarvitamiseks mõeldud tarvikud (vt TubS § 3^1). Ka nende toodete kättesaadavuse piiramine võib aidata vähendada tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamist. Seda eesmärki silmas pidades on Riigikogu otsustanud, et müügiautomaadist müümise keeld laieneb ka neile toodetele.

Praegu ei ole alust arvata, et tubakatootega seonduvate toodete müügiautomaadist müümise keeld oleks põhiseadusega vastuolus. Selline piirang teenib kaalukat avalikku huvi ning nende toodete jaemüük on muul viisil jätkuvalt võimalik.

Teie tõstatatud küsimus võib siiski anda põhjust arutada, kas tehnoloogia arengut ja erinevate toodete omadusi arvestades võiks kaaluda kõnealusest keelust erandite tegemist. See on aga ennekõike tubakapoliitika kujundamise küsimus, mille üle saab otsustada Riigikogu, arvestades muu hulgas Eesti rahvusvahelisi kohustusi ja seniseid valikuid tubakatoodete kättesaadavuse piiramisel. Kui soovite, võite oma ettepaneku Riigikogule esitada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Mariann Salomets 693 8410
Mariann.Salomets@oiguskantsler.ee